



Ongjerth Richárd

Védettényilvánítás menete,  
védeltségi kategóriák. Természeti  
értékek helyi jelentőségű védelme.



A követelménymodul megnevezése:

Települési környezetvédelmi technikus és természet- és környezetvédelmi technikus feladatok

A követelménymodul száma: 1242-06 A tartalomelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-003-50



## VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS MENETE, VÉDETTSÉGI KATEGÓRIÁK. TERMÉSZETI ÉRTÉKEK HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDELME

A kívülállók közül kevesen tudják, hogy az épített, vagy természeti elemek védetté nyilvánítása nem csak országos szervek kiváltsága. Mivel az önkormányzatoknak joguk van arra, hogy saját, helyi jelentőségű környezeti értékeikről rendelkezzenek, minden polgármesteri hivatalban előfordul az ilyen rendeletek előkészítésére vonatkozó szakmai munka. Ebben – mivel a hatályos jogszabályi háttér jelentős önállóságot hagy a helyi közhatalom képviselőinek annak meghatározására, hogy hogyan bánjanak értékeikkel – a felkészültségnek, informáltságnak és a kreativitásnak is nagy szerep jut.

### ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Ön a 32.000 lakosú Rétvár város polgármesteri hivatalában a főépítési iroda munkatársa. A város a Mezőföld dunántúli részén helyezkedik el, egykori mezőváros, földszintes, egyemeletes városmaggal – kb. 80 épület – a 19. század végéről–a 20. század első világháború előtti éveiből. A főtéren 1849 tavaszán Kossuth Lajos mondott gyűjtő hangulatú beszédet, ennek emlékére a teret róla nevezték el, és itt állították fel 1904-ben Kossuth Lajos szobrát is, amely Rudnai János szekszárdi szobrászművész alkotása. A főtéren található még az 1. világháborús emlékmű obeliszkje, amelyhez a rendszerváltozás után a 2. világháború, és az 56-os forradalom helyi áldozatainak emléktábláját is feltették. Műemléki védelem alatt áll az 1756-ban épült plébániatemplom, az 1828-ban épült plébániaépület, és az egykori Thúróczy–vadászcastély, 1832-ből, amelyet jelenleg szociális otthonként használnak.

Országosan védett természeti érték a város területén nincsen, de a Vigéczi-erdő a város külterületének nyugati részén a Natura 2000 hálózathoz tartozik, néhány vörös gébics fészkelő helyével.

A főépítész előterjesztése alapján a képviselőtestület úgy dönt, hogy rendeletet kíván alkotni Rétvár Város helyi értékeinek védelméről. Ön kapja meg a feladatot a főnöktől, hogy készítse elő a rendelet tervezetét, és ehhez először tárja fel a szükséges lépéseket, és ezek alapján készítsen munkatervet a rendelet előkészítésének tennivalóihoz.

Ön szerint milyen lépések szükségesek, és miért?

## SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

### JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

A jogszabályokban és az országos intézményhálózat tekintetében az épített és a természeti örökség védelme elkülönül egymástól.

#### 1. A legfontosabb jogszabályok

*Az épített örökség* védelméről országos szinten a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény, és az ennek alapján megalkotott különféle végrehajtási rendeletek, illetve egyes esetekben az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. Törvény alapján született rendeletek – esetünkben például az épített örökség helyi védelmének szakmai szabályairól szóló 66/1999. (VIII. 13.) FVM rendelet – tartalmazzak előírásokat

*A természeti környezet* védelmének alapjául a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezik, amely egyebek mellett kimondja azt, hogy természeti területet, és más védelemre érdemes földterületet helyi jelentőségű terület esetén rendeletben a települési – Budapesten a fővárosi – önkormányzat nyilvánít védetté. A természetvédelmi törvény alapján is számos végrehajtási rendelet született, ezek közül a helyi természetvédelmi szabályok megállapítása terén a legfontosabb – mivel a természetvédelmi törvény a helyi védettség elrendelését természetvédelmi kezelési terv készítéséhez köti – a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet.

#### 2. Az egyes jogszabályok legfontosabb előírásai

##### **Az épített örökséggel kapcsolatos legfontosabb szabályok**

*A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény* többek között kimondja, hogy

"4. § (1) A kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége. Tilos a kulturális örökség védett elemeinek veszélyeztetése, megrongálása, megsemmisítése, meghamisítása, hamisítása.

(2) A kulturális örökség elemeit tudományos módszerekkel kell felkutatni, számba venni, értékelni, az utókor számára megőrizni és hozzáférhetővé tenni.

5. § (1) A kulturális örökség védelme közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, az egyházak, a társadalmi és gazdasági szervezetek, valamint az állampolgárok számára."6. § A kulturális örökség védelmének összehangolását és irányítását, ágazati szakmai felügyeletét a miniszter látja el. E feladatkörében irányítja a kulturális örökségvédelmi hatóságot (a továbbiakban: hatóság), szakfelügyelői és más szakmai testületeket működtet."

A törvény a műemlékvédelem sajátos tárgyaként sorolja fel és definiálja a történeti kertek, temetők és temetkezési emlékhelyek, valamint a műemléki területek fogalmát, és felsorolja műemléki védettségük elrendelésének sajátosságait.

Zárófejezetében kimondja, hogy:

"93. § ... 2) Felhatalmazást kap a miniszter, hogy rendeletben megállapítsa

a) a kulturális örökség védetté nyilvánításának részletes szabályait"

*Az épített örökség helyi védelmének szakmai szabályairól szóló 66/1999. (VIII. 13.) FVM rendelet legfontosabb előírásai az alábbiak:*

"2. § (1) A helyi védelem – az Étv. 57. §-a (1) bekezdésének figyelembevételével – a település és környezetének egészére vagy összefüggő részére (a továbbiakban: helyi területi védelem), valamint egyes építményeire, ezek részleteire (a továbbiakban: helyi egyedi védelem) terjedhet ki.

(2) A helyi területi védelem

a) a településszerkezet (utcahálózat, telekszerkezet, beépítési mód, az építési vonal, településszerkezeti szempontból jelentős zöldterület vagy növényzet),

b) a településkép (külső településkép, belső településkép, utcakép),

c) a település táji környezete (a település megjelenése a tájban, hagyományos művelési mód, növényzet és természetes környezet),

d) településkarakter (a településszerkezet, a településkép elemei, formái, anyagai, színvilága együttesen)

védelmére terjed ki.

(3) A helyi területi védelem a műemléki környezetet (MK) közvetlenül határoló terület, valamint a műemléki jelentőségű terület (MJT) közvetlen környezetére is kiterjeszhető.

(4) A helyi egyedi védelem

a) az építmény (épület és műtárgy) vagy ezek együttese egészére vagy valamely részletére (anyaghasználat, szerkezet, színezés stb.),

- b) az építményhez tartozó földrészletre és annak jellegzetes növényzetére,
- c) szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor védelmére,
- d) egyedi tájérték védelmére

terjedhet ki.

#### *A helyi építészeti örökség védelmének önkormányzati szabályozása*

3. § ...

(2) A helyi védetté nyilvánítás szakmai előkészítése az Étv. 6. §-ának (6) bekezdése értelmében az önkormányzati főépítész feladata.

#### *Az építészeti örökség helyi védelmének általános szabályai*

4. § Az önkormányzat az építészeti örökség helyi védelmének általános szabályai keretén belül – az Étv. 29. §-ával, valamint 55. §-ának (2) bekezdésével összhangban – szabályozhatja különösen:

- a) a helyi területi és egyedi védelem alá helyezés, illetve a védelem megszüntetésének általános rendjét és feltételeit,
- b) a fenntartás és állagmegóvás tulajdonosi kötelezettségét, illetve az ingatlan rendeltetésszerű használatához szükséges mértéket meghaladó költségeinek megtérítését,
- c) a kedvezmények mértékét és módját,
- d) reklám, hirdetőberendezés vagy más, az építményen vagy attól különállóan megjelenő berendezés vagy tárgy elhelyezésére, valamint a védett területekre és a védett építményekre vonatkozó tiltást, korlátozást, feltételeket.

#### *A helyi területi és egyedi védelem alá helyezés elrendelése, illetve megszüntetése*

5. § (1) Az Étv. 57. §-ának (3) bekezdése szerinti rendeletalkotási jogkörében az önkormányzat a helyi védelem alá helyezést, vagy annak megszüntetését a helyi területi és a helyi egyedi védelemre terjesztheti ki.

(2) A helyi védelem alá helyezésről szóló önkormányzati rendelet szakmai megalapozására a szabályozási terv (rendezési terv) értékvizsgálati munkarésze szolgál alapul. Az értékvizsgálatot – rendezési terv hiányában vagy amennyiben a korábbi rendezési tervhez nem készült – a helyi védelem céljából el kell készíteni.

(3) Az önkormányzat a területi és egyedi védelem alá helyezésről szóló rendeletében az adott területre és építményre vonatkozó építési követelményeket olyan részletességgel állapíthatja meg, hogy azok az építésügyi hatóság számára egyértelműek legyenek.

6. § (1) A helyi területi védelem alá helyezésről szóló önkormányzati rendelet az értékvizsgálat alapján előírhatja különösen:

- a) a település jellegzetes szerkezetének, telekosztásának, utcavonal-vezetésének megőrzését, illetve új telek kialakítása vagy telek átalakítás során a védett településszerkezet megtartását,
- b) azt a követelményt, hogy az új építményeket a jellegzetes településkép, valamint az épített és természetes környezet egységes megjelenését biztosító módon kell építeni, illetve a meglévőt fenntartani, bővíteni, átalakítani,
- c) a településre jellemző, hagyományos kerítés- és kapuformák, építményfajták, valamint növényzet megtartását,
- d) azt a követelményt, hogy a közterületek burkolatát, az utcabútorokat, a hirdető berendezéseket az utcakép jellegzetességének megtartásával kell elhelyezni,
- e) a hagyományos és jellegzetes növényzet pótlását.

(2) A helyi egyedi védelem alá helyezésről szóló önkormányzati rendelet az értékvizsgálat alapján előírhatja különösen:

- a) a védelem alapját jelentő tömeg, tetőforma, homlokzati jelleg megtartását (homlokzati nyílásrend, nyílásosztás, díszek, tagozatok stb.),
- b) a védelem alapját jelentő belső kialakítás, illetve a használati mód változásának feltételeit,
- c) bővítés, átalakítás, felújítás esetén az utcakép és településszerkezet védett értékeivel való összhang követelményét,
- d) egyes építmények, építményrészek bővítése, átalakítása során a védelem alapját képező részek megtartását.

7. § (1) A helyi védelem alatt álló építészeti érték megőrzése érdekében törekedni kell az eredeti (vagy ahhoz közelálló) rendeltetésnek megfelelő használatára, ha ez nem lehetséges, közcélú hasznosításra.

(2) Helyi védelem alatt álló építményt, építményrészt csak a helyi védettség megszüntetését követően lehet lebontani.

(3) A helyi védelem tényét az önkormányzatnak az ingatlan-nyilvántartásba be kell jegyeztetnie.

8. § (1) A helyi védelem alatt álló értékről – az építésügy körébe tartozó tevékenységek ellátásához szükséges hatósági nyilvántartások létesítésének és működésének feltételeiről szóló 241/1997. (XII. 19.) Korm. rendelettel összhangban – nyilvántartást kell vezetni, amelynek tartalmaznia kell:

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS MENETE, VÉDETTSÉGI KATEGÓRIÁK. TERMÉSZETI ÉRTÉKEK HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDELMEVÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS MENETE, VÉDETTSÉGI KATEGÓRIÁK. TERMÉSZETI ÉRTÉKEK HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDELME

- a) a védelem szakszerű, rövid indokolását,
- b) fotódokumentációt,
- c) a helyi védelem 2. § (2)–(4) bekezdés szerinti védettségi kategóriáját,
- d) a helyrajzi számot.

(2) Egyedi védettség esetén az (1) bekezdésben felsoroltakon kívül a nyilvántartásnak tartalmaznia kell:

- a) a védett érték pontos helyét (utca, házszám, helyrajzi szám),
- b) helyszínrajzot,
- c) a védett érték rendeltetését és használatának módját.

(3) Területi védelem esetén az (1) bekezdésben felsoroltakon kívül a nyilvántartásnak tartalmazni kell a terület méretétől függően az áttekintéshez szükséges léptékű, a szabályozási tervvel azonosítható, a védett terület határát egyértelműen rögzítő helyszínrajzot.

(4) A nyilvántartás céljára készült helyszínrajzot olyan méretarányban kell elkészíteni, hogy a helyi védelemmel kapcsolatos megállapítások az egyes telkekre, építési területekre és közterületekre egyértelműen értelmezhetőek legyenek.

#### **A természeti örökség megőrzésének legfontosabb szabályai**

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény szerint:

"22. § Kiemelt oltalmuk biztosítása érdekében védetté kell nyilvánítani a tudományos, kulturális, esztétikai, oktatási, gazdasági és más közérdekből, valamint a biológiai sokféleség megőrzése céljából arra érdemes

- a) vadon élő szervezeteket, életközösségeiket, továbbá termő-, tartózkodó-, élőhelyeiket;
- b) régi hazai háziállat- és növényfajokat, fajtákat, változatokat;
- c) természetes, természetközeli tájakat, tájrészleteket;
- d) növénytelepítéseket, így különösen parkokat, arborétumokat, történelmi vagy botanikus kerteket és egyes növényeket, növénycsoportokat;
- e) élőállat gyűjteményeket;
- f) földtani képződményeket és alapszelvényeket, ásványokat, ásványtársulásokat, ősmaradványokat;

- g) védett ásványok, ősmaradványok jelentős lelőhelyeit;
- h) felszíni, felszínalaktani képződményt és barlangok felszínét;
- i) álló- és folyóvizeket, így különösen tavat, patakot, mocsarat;
- j) tipikus és ritka talajszelvényeket;
- k) természethez kötődő kultúrtörténeti emlékeket.

23. § (1) Természeti érték és terület kiemelt oltalma a védetté nyilvánítással jön létre.

(2) E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek [24. § (1) bekezdés] minősülnek.

(3) A (2) bekezdés alkalmazásában:

- a) a barlang a földkéreg alkotó kőzetben kialakult olyan természetes üreg, melynek hossz tengelye meghaladja a két métert és – jelenlegi vagy természetes kitöltésének eltávolítása utáni – mérete egy ember számára lehetővé teszi a behatolást;
- b) a forrás a felszín alatti víz természetes felszínre bukkanása, ha a vízhozama tartósan meghaladja az 5 liter/percet, akkor is, ha időszakosan elapad;
- c) a víznyelő az állandó vagy időszakos felszíni vízfolyás karsztba történő elnyelődési helye;
- d) a láp olyan földterület, amely tartósan vagy időszakosan víz hatásának kitett, illetőleg amelynek talaja időszakosan vízzel telített, és
  - da) amelynek jelentős részén lápi életközösség, illetve lápi élő szervezetek találhatóak, vagy
  - db) talaját változó kifejlődésű tőzegtartalom, illetve tőzegképződési folyamatok jellemzik;
- e) a szikes tó olyan természetes vagy természetközeli vizes élőhely, amelynek medrét tartósan vagy időszakosan legalább 600 mg/liter nátrium kation dominanciájú oldott ásványi anyag tartalmú felszíni víz borítja, illetve a területén sziki életközösségek találhatóak;
- f) a kunhalom olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak;
- g) a földvár olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel.

...



VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS MENETE, VÉDETTSÉGI KATEGÓRIÁK. TERMÉSZETI ÉRTÉKEK HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDELMEVÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS MENETE, VÉDETTSÉGI KATEGÓRIÁK. TERMÉSZETI ÉRTÉKEK HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDELME

(5) Ha védett természeti érték, terület védelme csak különleges intézkedésekkel biztosítható, a természeti értéket, területet vagy annak egy részét fokozottan védetté kell nyilvánítani.

24. § (1) Természeti területet [15. § (1) bekezdés] és más – e törvény 22. §-a alapján – védelemre érdemes földterületet

a) országos jelentőségű terület esetén a miniszter

b) helyi jelentőségű terület esetén rendeletben a települési – Budapesten a fővárosi – önkormányzat

nyilvánít védetté."

...

"24. § (3) A védetté nyilvánítást kimondó jogszabály tartalmazza

a) a védetté nyilvánítás tényét, a természetvédelmi értékek megnevezését,

b) terület esetében annak jellegét, kiterjedését, a védetté nyilvánítás indokát, természetvédelmi célját, a földrésztetek helyrajzi számait, az e törvényben meghatározott egyes korlátozások és tilalmak alóli esetleges felmentést, továbbá a természetvédelmi hatóság engedélyéhez, illetve hozzájárulásához kötött – a 21. §-ban és a 38-39. §-ban nem szabályozott – tevékenységek körét, lehetőség szerint a földrészlet határvonalának töréspont koordinátáit, valamint a 36. § (1) bekezdésének megfelelően megállapított rendelkezéseket (**természetvédelmi kezelési terv**) ....

25. § (1) Védetté nyilvánításra bárki javaslatot tehet.

(2) Terület védetté nyilvánítását – helyi jelentőségű védett természeti terület kivételével – az igazgatóság készíti elő. Ha az előkészítés helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításra irányul, a helyi védetté nyilvánítást előkészítő települési önkormányzati jegyzőnek, főjegyzőnek (a továbbiakban együtt: jegyző), a terület védetté nyilvánításának indokoltságát alátámasztó iratok megküldése mellett meg kell keresnie az igazgatóságot, hogy kívánja-e a terület országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánítását.

(3) A helyi védetté nyilvánítás esetén a települési önkormányzat jegyzője, a fővárosban a főjegyző a védetté nyilvánító, illetve a védettség feloldásáról rendelkező önkormányzati rendeletet – nyilvántartási célból – hivatalból megküldi az érintett területen működő igazgatóságnak.

(4) Az igazgatóság – a miniszter állásfoglalása alapján – a (2) bekezdés szerinti nyilatkozatát 60 napon belül megadja. Ha a terület országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánítása indokolt, a védetté nyilvánítás előkészítését az igazgatóság folytatja le."

...

"(6) A (2)–(4) bekezdésben szabályozott előkészítés során meg kell vizsgálni a védetté nyilvánítás indokoltságát, a védelem céljainak megvalósításához szükséges intézkedéseket és a védelemhez szükséges feltételek, pénzügyi eszközök biztosíthatóságát, valamint a védelem várható következményét.

(7) A természeti terület védetté nyilvánításának előkészítése során az előkészítést végző – az érdekeltek álláspontjának megismerése érdekében – egyeztető megbeszélést és a szükséghez képest helyszíni szemlét tart, amelyre – a kitűzött időpont előtt legalább 15 nappal – meghívja az (1) bekezdésben említett javaslattevőt, valamennyi érdekelt hatóságot, továbbá mindazokat, akikre a védetté nyilvánításból jogok vagy kötelezettségek hárulnak, illetőleg akik jogos érdekét a védetté nyilvánítás közvetlenül érinti. Jelentős számú érdekelt esetén a meghívás történhet hirdetménynek a helyi önkormányzat hirdetőtábláján történő kifüggesztésével vagy más, helyben szokásos módon történő közhírré tétele útján is.

(8) Az előkészítést végző az egyeztető tárgyalásról jegyzőkönyvet és összefoglalót készít, amelyet a védetté nyilvánításra vonatkozó javaslattal együtt előterjeszt a védetté nyilvánításra jogosulthoz.

(9) Helyi jelentőségű védett természeti terület országos jelentőségűvé nyilvánítása esetén a (6)–(7) bekezdésben foglaltakat akkor kell alkalmazni, ha a védelmi előírások az e törvényben foglaltaknál, illetve korábbi önkormányzati rendeletben meghatározottaknál szigorúbb rendelkezéseket tartalmaznak."

...

"80 § ... (4) Ha a természetvédelmi bíróságot

...

b) a helyi védett természeti terület esetében szabták ki, akkor az önkormányzat környezetvédelmi alapja, vagy annak természetvédelmi célokat szolgáló részének [62. § (3) bekezdés] bevételi forrása. Ha a települési önkormányzat nem rendelkezik környezetvédelmi alappal, akkor a b) pontban foglalt bevétel is a központi költségvetés bevétele."

*A 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról, amely a törvényben foglalt felhatalmazás alapján készült el, részletesen tartalmazza az országos, de a helyi védelem elrendeléséhez szükséges kezelési terv tartalmi és eljárási követelményeit is.*

A rendelet szövege nagyrészt az országos védelemmel kapcsolatos lépéseket és követelményeket ismerteti, melléklete tartalmazza azokat a kezelési terv tartalmi követelményeit, az alábbiak szerint:

#### **A természetvédelmi kezelési terv tartalmi követelményei**

### *"1. Természetvédelmi célkitűzések*

A fejezet a tervezési területen kívánatos és elérendő célállapotot, illetve az elérendő természetvédelmi célok megfogalmazását tartalmazza tömören, közérthetően, pontokba szedve. Egyes (pl. védett vagy fokozottan védett) természeti értékekre vonatkozó speciális célkitűzések, célállapotok kiemelhetők. Általános jellegű és részletesen meghatározott célkitűzések egyaránt részét képezhetik az 1. fejezetnek. A természetvédelmi kezelési terv kötelezően előírt felülvizsgálati időszakán (tíz éven) belül megvalósítandó természetvédelmi célkitűzések esetén meg kell jelölni az adott célkitűzés elérésének tervezett idejét.

### *2. Természetvédelmi stratégiák*

A fejezet az 1. fejezetben meghatározott természetvédelmi célkitűzések, illetve célállapot elérése érdekében követendő természetvédelmi kezelési irányelveket, illetve a célállapot elérése eszközeinek általános jellegű meghatározását tartalmazza tömören, közérthetően, pontokba szedve.

### *3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak*

A fejezet természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak részletes, normatív jellegű meghatározását tartalmazza, a természetvédelmi célkitűzéseknek és a természetvédelmi stratégiáknak megfelelően. Művelési ághoz köthető, illetve a tervezési terület egészén érvényesülő, adott tevékenységi körre vonatkozó, vagy természeti, táji értéktípushoz köthető előírásokat külön-külön, e fejezet 3.1. és 3.2. pontjában kell meghatározni a tervezési terület sajátosságainak figyelembevételével.

#### *3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak*

##### Földtani, felszínalaktani természeti értékek, barlangok védelme

A tervezési területen előforduló védett, fokozottan védett földtani, felszínalaktani értékek megőrzésére – barlang esetében a barlangra hatást gyakorló felszínre – vonatkozó természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása.

##### Élőhelyek kezelése, fenntartása

A tervezési területen megőrzendő, illetve a tervezési területen található természeti értékek fennmaradása szempontjából jelentős élőhelyekre vonatkozó természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása.

##### Fajok védelme

A tervezési területen előforduló védett, fokozottan védett, továbbá természetvédelmi szempontból jelentős egyéb növény- és állatfajok, illetve életközösségeik megőrzésére, életfeltételeik biztosítására vonatkozó természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása.

Táj- és kultúrtörténeti értékek

A tervezési területen található táji értékek és kultúrtörténeti értékek megőrzésére, fenntartására vonatkozó előírások, természetvédelmi kezelési módok, korlátozások, tilalmak meghatározása.

Látogatás

A tervezési területre való belépésre, illetve az ott-tartózkodásra vonatkozó előírások, korlátozások meghatározása.

Oktatás és bemutatás

A tervezési területen folytatott természetvédelmi célú oktatásra, nevelésre, a természeti értékek, területek, tájak bemutatására, illetve az ehhez kapcsolódó tevékenységekre vonatkozó előírások, korlátozások és tilalmak meghatározása.

Kutatás, vizsgálatok

A tervezési területen természetvédelmi és egyéb célból végzett kutatási tevékenységre vonatkozó előírások, korlátozások és tilalmak meghatározása.

Terület- és földhasználat

A tervezési terület részére vagy egészére kiterjedő gazdálkodási, gazdasági, közlekedési, ipari, bányászati, építési, vadgazdálkodási stb. tevékenységekre, a felsoroltakkal kapcsolatos fejlesztésekre vonatkozó előírások, korlátozások és tilalmak meghatározása.

Természetvédelmi infrastruktúra

A Tvt. 36. § (2) bekezdésében meghatározott természetvédelmi kezelést szolgáló létesítményekre vonatkozó előírások, esetleges korlátozások és tilalmak meghatározása.

*3.2. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak*

Szántó művelési águ területek kezelése

A tervezési területen található természeti, táji értékek megőrzésére, fenntartására vonatkozó olyan természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása, amelyek a szántó művelési ágban lévő területekre és az ott végzett tevékenységekre vonatkoznak.

Gyep (rét és legelő) művelési águ területek kezelése

A tervezési területen található természeti, táji értékek megőrzésére, fenntartására vonatkozó olyan természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása, amelyek a gyepek művelési ágban lévő területekre és az ott végzett tevékenységekre vonatkoznak.

#### Szőlő, kert és gyümölcsös művelési ágú területek kezelése

A tervezési területen található természeti, táji értékek megőrzésére, fenntartására vonatkozó olyan természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása, amelyek a szőlő és gyümölcsös művelési ágban lévő területekre és az ott végzett tevékenységekre vonatkoznak.

#### Nádas művelési ágú területek kezelése

A tervezési területen található természeti, táji értékek megőrzésére, fenntartására vonatkozó olyan természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása, amelyek a nádas művelési ágban lévő területekre és az ott végzett tevékenységekre vonatkoznak.

#### Erdők kezelése

A tervezési területen található természeti, táji értékek megőrzésére, fenntartására vonatkozó olyan természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása, amelyek az erdő művelési ágban lévő, vagy az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény hatálya alá tartozó, az Országos Erdőállomány Adattárban erdőként nyilvántartott területekre és az ott végzett tevékenységekre vonatkoznak.

#### Fásított terület művelési ágú területek kezelése

A tervezési területen található természeti, táji értékek megőrzésére, fenntartására vonatkozó olyan természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása, amelyek a fásított terület művelési ágban lévő területekre és az ott végzett tevékenységekre vonatkoznak.

#### Halastó művelési ágú területek kezelése

A tervezési területen található természeti, táji értékek megőrzésére, fenntartására vonatkozó olyan természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása, amelyek a halastó művelési ágban lévő területekre és az ott végzett tevékenységekre vonatkoznak.

#### Művelés alól kivett területek kezelése

A tervezési területen található természeti, táji értékek megőrzésére, fenntartására vonatkozó olyan természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak tömör, közérthető megfogalmazása, amelyek a tervezési területen található, külön jogszabályban meghatározott kivett művelési ágú területekhez köthetők, illetve az ott végzett tevékenységekre értelmezhetők.

A tervezési területen található beépített, illetve beépítésre szánt területek természeti és táji, településképi, településszerkezeti, zöldfelületi értékeinek megőrzésére, fenntartására vonatkozó olyan természetvédelmi, tájvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak is itt kerülnek meghatározásra, amelyek a beépített, beépítésre szánt területekre és az ott végzett tevékenységekre vonatkoznak."

## A HELYI VÉDELEM ELŐKÉSZÍTÉSÉNEK NEM JOGI SAJÁTOSÁGAI

A magyar örökségvédelmi jogszabályok tervezési előírásainak közös jellemzője, hogy – legyen szó művi, vagy természetes környezetről – szinte kizárólag az egyes védendő elemekkel kapcsolatos tilalmakat és korlátozásokat definiálja, a fenntartáshoz szükséges operatív tennivalókat, azok forrását tekintve kevés konkrétumot tartalmaznak. A valóban fenntartható örökségvédelemnek a jogszabályi előírásokon felül – ahhoz, hogy széles körben elfogadott, és a helyi önkormányzat döntéshozói számára is elfogadható lehessen – olyan elemeket is tartalmaznia kell, amelyek a stratégiai tervezés szabályai szerint arra is vonatkoznak, hogy milyen társadalmi igényeket kell és lehet kielégíteni, milyen fenntartható pénzügyi viszonyok mellett.

A természetvédelmi törvényben említett környezetvédelmi bírságokból származó bevételek mellett keresni kell tehát azt is, hogy milyen nonprofit, és milyen jövedelemtermelő funkciók – pl. büfé, üzlet, stb. – illeszthetők be a kezelési tervbe, annak érdekében, hogy az eredeti angol kifejezésnek megfelelően "menedzsment terv" legyen, tehát a szép célok mellett a valóra váltás feltételrendszerét is számításba vegye. Ellenkező esetben a Képviselő-testület várhatóan jelentős vitákat fog folytatni azért, hogy minél kevesebbet kelljen költeni a lakosságot nem érdeklő, anyagi hasznot nem hozó védelemre, az elvek önmagukban – megfelelő fenntartható funkciók, forrásteremtő képesség nélkül – igen sérülékenyek.

## TANULÁSIRÁNYÍTÓ

### Feladat

Foglalja össze, hogy milyen lépéseket kell tenni az esetleírásban szereplő rétvári polgármesteri hivatal illetékes referensének a város értékvédelmi rendeletének meghozatalához, ha az épített és a természeti környezetre egyaránt kiterjedő helyi előírásrendszert kíván létrehozni?

## MEGOLDÁS

Összefoglalóan:

El kell készíteni – megfelelő szaktervező közreműködésével – a város épített örökségének nyilvántartását, amelyben a jogszabályban foglaltaknak megfelelően kell számba benni a város épített örökségét, annak elemeit, sajátosságait. Ennek az alapján – más terveket is figyelembe véve – kell kidolgozni az örökséggazdálkodási tervet, amelynek magában kell foglalnia az épített örökség megóvandó elemeit éppúgy, mint a természeti örökség kezelésének tervét. Ebben olyan módon kell számba venni az épített és a természeti örökség egyes elemeit, hogy azokból egyúttal az egyes objektumok sajátosságait, a velük kapcsolatos szabályokat is magába foglaló adatbázis jöhessen létre.

Az előterjesztés ebben az esetben tartalmazza majd a jogalkotás szükségességét alátámasztó jogszabályi hivatkozásokat, majd a terv alapján összegzi azokat az értékeket, amelyek indokolják a gazdálkodási terv hasznosságát, az egyszerű jogi kényszeren túlmenően is. Indokolja továbbá azokat a legfontosabb, helyi szinten általános érvényű, vagy kiemelkedően sajátos szabályokat, amelyeket az örökséggazdálkodás során be kell majd tartani, és azokat a legfontosabb megoldásokat (pl. bevételi forrásokat), amelyek biztosítják az örökséggel való fenntartható gazdálkodást. Az előterjesztésnek ki kell térnie azoknak a lépéseknek – pl. egyeztető tárgyalásoknak, fórumoknak, írásbeli véleményeztetéseknek – az összefoglaló ismertetésére is, amelyek az elfogadandó szabályokkal kapcsolatos széles körű egyetértést hivatottak bizonyítani. Végül – a terv alapján – össze kell foglalnia azokat a további tennivalókat is, amelyek elősegítik az elfogadott terv megvalósulását.

A határozati javaslatban az elfogadás tényének rögzítésén túl külön-külön határozni kell mindazon soron következő lépésekről, amelyekben a polgármesteri hivatal közreműködése szükséges, hiszen ezek a határozatok jelentik majd a további munka hivatkozási alapját, pl. az önkormányzati munkaterv tervezéséhez, vagy a források biztosításához az önkormányzati költségvetés tervezése során.

## ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

### 1. feladat

Ismertesse, hogy ki felügyeli a kulturális örökség védelmének összehangolását, irányítását, ágazati szakmai felügyeleti munkáját? Hogyan teszi ezt?

---

---

---

---

---

---

---

---

### 2. feladat

Melyek a műemlékvédelem sajátos tárgyai?

---

---

---

---

### 3. feladat

Ismertesse, hogy az épített környezet milyen elemeire terjeszthető ki a helyi védettség?



VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS MENETE, VÉDETTSÉGI KATEGÓRIÁK. TERMÉSZETI ÉRTÉKEK HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDELMEVÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS MENETE, VÉDETTSÉGI KATEGÓRIÁK. TERMÉSZETI ÉRTÉKEK HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDELME

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

**4. feladat**

Foglalja össze, hogy mit kell tartalmaznia a helyi védelem alatt álló értékekről vezetett nyilvántartásnak?

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

**5. feladat**

Ismertesse, hogy mit kell védetté nyilvánítani a természetvédelmi törvény szerint?

MUNKANYELVI

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

**6. feladat**

Mit kell tartalmaznia a védetté nyilvánítást kimondó jogszabálynak?

MUNKANYELVI

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

**7. feladat**

Ismertesse, hogy hogyan kell megfogalmazni a természetvédelmi célkitűzéseket, és a stratégiákat!

MUNKANYELV

## MEGOLDÁSOK

### 1. feladat

A kulturális örökség védelmének összehangolását és irányítását, ágazati szakmai felügyeletét a miniszter látja el. E feladatkörében irányítja a kulturális örökségvédelmi hatóságot (a továbbiakban: hatóság), szakfelügyelői és más szakmai testületeket működtet

### 2. feladat

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény a műemlékvédelem sajátos tárgyaként sorolja fel és definiálja a történeti kertek, temetők és temetkezési emlékhelyek, valamint a műemléki területek fogalmát, és felsorolja műemléki védettségük elrendelésének sajátosságait.

### 3. feladat

A helyi védelem a település és környezetének egészére, vagy összefüggő részére (a továbbiakban: helyi területi védelem), valamint egyes építményeire, ezek részleteire (a továbbiakban: helyi egyedi védelem) terjedhet ki.

#### A helyi területi védelem

- a) a településszerkezet (utcahálózat, telekszerkezet, beépítési mód, az építési vonal, településszerkezeti szempontból jelentős zöldterület vagy növényzet),
  - b) a településkép (külső településkép, belső településkép, utcakép),
  - c) a település táji környezete (a település megjelenése a tájban, hagyományos művelési mód, növényzet és természetes környezet),
  - d) településkarakter (a településszerkezet, a településkép elemei, formái, anyagai, színvilága együttesen)
- védelmére terjed ki.

A helyi területi védelem a műemléki környezetet (MK) közvetlenül határoló terület, valamint a műemléki jelentőségű terület (MJT) közvetlen környezetére is kiterjeszhető.

#### A helyi egyedi védelem

- a) az építmény (épület és műtárgy) vagy ezek együttese egészére vagy valamely részletére (anyaghasználat, szerkezet, színezés stb.),
- b) az építményhez tartozó földrészletre és annak jellegzetes növényzetére,

c) szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor védelmére,

d) egyedi tájérték védelmére

terjedhet ki.

#### 4. feladat

A helyi védelem alatt álló értékekről vezetett nyilvántartásnak tartalmaznia kell:

a) a védelem szakszerű, rövid indokolását,

b) fotódokumentációt,

c) a helyi védelem védettségi kategóriáját,

d) a helyrajzi számot.

Egyedi védettség esetén az előbb felsoroltakon kívül a nyilvántartásnak tartalmaznia kell:

a) a védett érték pontos helyét (utca, házszám, helyrajzi szám),

b) helyszínrajzot,

c) a védett érték rendeltetését és használatának módját.

Területi védelem esetén az első bekezdésben felsoroltakon kívül a nyilvántartásnak tartalmaznia kell a terület méretétől függően az áttekintéshez szükséges léptékű, a szabályozási tervvel azonosítható, a védett terület határát egyértelműen rögzítő helyszínrajzot. A nyilvántartás céljára készült helyszínrajzot olyan méretarányban kell elkészíteni, hogy a helyi védelemmel kapcsolatos megállapítások az egyes telkekre, építési területekre és közterületekre egyértelműen értelmezhetőek legyenek.

#### 5. feladat

A természet védelméről szóló törvény szerint:

Kiemelt oltalmuk biztosítása érdekében védetté kell nyilvánítani a tudományos, kulturális, esztétikai, oktatási, gazdasági és más közérdekből, valamint a biológiai sokféleség megőrzése céljából arra érdemes

a) vadon élő szervezeteket, életközösségeiket, továbbá termő-, tartózkodó-, élőhelyeiket;

b) régi hazai háziállat- és növényfajokat, fajtákat, változatokat;

c) természetes, természetközeli tájakat, tájrészleteket;

- d) növénytelepítéseket, így különösen parkokat, arborétumokat, történelmi vagy botanikus kerteket és egyes növényeket, növénycsoportokat;
- e) élőállat gyűjteményeket;
- f) földtani képződményeket és alapszelvényeket, ásványokat, ásványtársulásokat, ősmaradványokat;
- g) védett ásványok, ősmaradványok jelentős lelőhelyeit;
- h) felszíni, felszínalaktani képződményt és barlangok felszínét;
- i) álló- és folyóvizeket, így különösen tavat, patakot, mocsarat;
- j) tipikus és ritka talajszelvényeket;
- k) természethez kötődő kultúrtörténeti emlékeket.

A törvény erejénél fogva (ex lege) országos védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár.

Ilyen tekintetben::

- a) a barlang a földkérget alkotó kőzetben kialakult olyan természetes üreg, melynek hossz tengelye meghaladja a két métert és – jelenlegi vagy természetes kitöltésének eltávolítása utáni – mérete egy ember számára lehetővé teszi a behatolást;
- b) a forrás a felszín alatti víz természetes felszínre bukkanása, ha a vízhozama tartósan meghaladja az 5 liter/percet, akkor is, ha időszakosan elapad;
- c) a víznyelő az állandó vagy időszakos felszíni vízfolyás karsztba történő elnyelődési helye;
- d) a láp olyan földterület, amely tartósan vagy időszakosan víz hatásának kitett, illetőleg amelynek talaja időszakosan vízzel telített, és
  - da) amelynek jelentős részén lápi életközösség, illetve lápi élő szervezetek találhatók, vagy
  - db) talaját változó kifejlődésű tőzegtartalom, illetve tőzegképződési folyamatok jellemzik;
- e) a szikes tó olyan természetes vagy természetközeli vizes élőhely, amelynek medrét tartósan vagy időszakosan legalább 600 mg/liter nátrium kation dominanciájú oldott ásványi anyag tartalmú felszíni víz borítja, illetve a területén sziki életközösségek találhatók;
- f) a kunhalom olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak;

g) a földvár olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalakítási, illetve tájképi értéket képvisel.

## 6. feladat

A védetté nyilvánítást kimondó jogszabálynak tartalmaznia kell:

a) a védetté nyilvánítás tényét, a természetvédelmi értékek megnevezését,

b) terület esetében

- annak jellegét,
- kiterjedését,
- a védetté nyilvánítás indokát,
- természetvédelmi célját,
- a földrészletek helyrajzi számait,
- az egyes korlátozások és tilalmak alóli esetleges felmentést, továbbá
- a természetvédelmi hatóság engedélyéhez, illetve hozzájárulásához kötött tevékenységek körét, lehetőség szerint
- a földrészlet határvonalának töréspont koordinátáit, valamint
- a természetvédelmi kezelési terv vonatkozó rendelkezéseit.

## 7. feladat

### *Természetvédelmi célkitűzések*

A fejezet a tervezési területen kívánatos és elérendő célállapotot, illetve az elérendő természetvédelmi célok megfogalmazását tartalmazza tömören, közérthetően, pontokba szedve. Egyes (pl. védett vagy fokozottan védett) természeti értékekre vonatkozó speciális célkitűzések, célállapotok kiemelhetők. Általános jellegű és részletesen meghatározott célkitűzések egyaránt részét képezhetik a fejezetnek. A természetvédelmi kezelési terv kötelezően előírt felülvizsgálati időszakán (tíz éven) belül megvalósítandó természetvédelmi célkitűzések esetén meg kell jelölni az adott célkitűzés elérésének tervezett idejét.

### *Természetvédelmi stratégiák*

A fejezet az előző fejezetben meghatározott természetvédelmi célkitűzések, illetve célállapot elérése érdekében követendő természetvédelmi kezelési irányelveket, illetve a célállapot elérése eszközeinek általános jellegű meghatározását tartalmazza tömören, közérthetően, pontokba szedve.

## IRODALOMJEGYZÉK

### FELHASZNÁLT IRODALOM

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. Törvény

Az épített örökség helyi védelmének szakmai szabályairól szóló 66/1999. (VIII. 13.) FVM rendelet

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. Törvény

A 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról

### AJÁNLOTT IRODALOM

A Bükki Nemzeti Park honlapja [http://www.bnpi.hu/?c=vedett/bnp/kezelesi\\_terv](http://www.bnpi.hu/?c=vedett/bnp/kezelesi_terv), 2010. 09. 15-i állapot

Lukács A., Sándor Sz., Szilvácsku Zs., Útmutató a helyi jelentőségű természeti értékek védelméhez MTVSZ és MME, 2003. Budapest



A(z) 1242-06 modul 003-as szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
54 850 02 0000 00 00	Természet- és környezetvédelmi technikus
54 851 01 0000 00 00	Települési környezetvédelmi technikus

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

15 óra

MUNKANYELV

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv  
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának  
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap  
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet  
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:  
Nagy László főigazgató